

Politikai felelősség közjogi, büntető- és polgári jogi felelősséggel kiegészítve Prugberger Tamás

Polgári szemle : gazdasági folyóirat

Megjelent: 2009. december – 5. évfolyam, 6. szám

PROF. DR. PRUGBERGERTAMÁS, az állam- és jogtudomány doktora, a Professzorok Batthyány Körének tagja. (sebestyen0120@enternet.hu)

A kiindulási alap egy tényhelyzet, mégpedig az, hogy a 2002 júniusában a polgári Orbán-kormányt felváltó és azóta is több kormányfőcserével regnáló szociálliberális kormányzat a külföldi nagyhatalmi és világgazdasági érdekeket a magyar állam és társadalom vagyoni, nemzetgazdasági és szociális érdekeinek nagyfokú sérelmére, komprador módon szolgálta ki. Ennek eredményeként kiürült az államkassza, egészen olcsón eladásra került a privatizáció során külföldi érdekeltségű cégek részére az állam gazdaságivállalkozói vagyona, az ország természeti erőforrásai, az energia és az értékes ingatlanok egy jelentős része¹.

A szociálliberális politikai elit nemzeti vagyont kiárúsító és saját haszonszerző gazdaságpolitikai ügyleteiért fennálló felelősségének indoka és szükségessége
A magyar állam számára a privatizáció összességében inkább veszteséget jelentett, mintsem hasznot, tekintettel arra, hogy a vételár jóval érték alatt került megállapításra, ahol az értékkülönbség egy meghatározott hányada korrupciós lefizetésként került a privatizációt általában felső szinten intézők, illetőleg az ebben döntést hozó magas beosztású állami tisztviselők többnyire nem hazai, hanem külföldi bankszámlájára. A privatizációs szerződésekben a lefizetések ellentételezéseként sorozatosan elmaradt a hosszú időre szóló további üzemeltetés, a reorganizáció, a nyereség részleges itthon tartásának és fejlesztési célokra történő visszaforgatásának, valamint a munkaerő továbbfoglalkoztatásának a kikötése. Kiderült, hogy a privatizált cégek új tulajdonosainak egy jelentős része csak a magyar piacot akarta megszerezni, és legfeljebb csak addig maradt Magyarországon, amíg az adómentesség vagy az adókedvezmény fennállt. Az adókedvezmény, illetőleg az adómentesség, az üzembeszakadások következtében kialakult nagyfokú munkanélküliség tovább növelte a privatizáció veszteségeit. Közrejátszott ebben az is, hogy a rendszerváltó magyar állami vezetés nemzetközi viszonylatban olyan egyedülálló fizetésképtelenségi jogot emeltetett törvényerőre (1990: I. tv. a csőd- és a felszámolási eljárásról), amely szerint egészen a legutóbbi időkig kizárólag csak az adós bejelentésével meginduló, és a hitelezők által ma is alig ellenőrizhető csődeljárás lehetővé tette, hogy az adós a cégből nulla értékre kimentve a vagyonát, kismizmizze a hitelezőit². Ez a kismizmizés vonatkozik a gyakran öngyilkosságba kergetett alvállalkozókra és beszállítókra (l. Hajdú-Bét), valamint a bérkifizetés nélkül maradó munkavállalókra³, akik részére az elmaradt munkabért, valamint a végkielégítést a bérgarancia- alapból (1994: LXV. tv.) az állam kénytelen kifizetni.

A Horn-kormány által megvalósított és az ország kiszolgáltatott helyzetű energiafüggőségéhez vezető energiaprivatizációhoz hasonlóan, tetemes kárt okozott kirívó értékaránytalanságával az a földcsereszerződés, amelynek célja a Velencei-tó partján lévő Sukoró község határában óriási méretű kaszinóváros megépítése. Azonkívül, hogy az állam eme csereszerződéssel milliárdokat veszített, az engedélyezett beruházás megvalósítása az ökológiai egyensúlyt megzavaró súlyos környezeti és természeti károkat idézne elő.⁴

A szociálliberális politikai nomenklatúra a pártvagyon részbeni szétoztása mellett, a már gazdasági társaságokká átalakított, de még állami tulajdonban álló bankok által az elvtársi kapcsolati tőke alapján jutott igen kedvezményes, és többnyire vissza nem fizetett hitelekhez, amelyek segítségével vagy állami ingatlanokat forgalmi érték alatt, igen olcsón megvásárolt és az állammal igen drágán visszabéreltetett, vagy állami cégek tulajdonát szerezte meg, amelyeket nem egy esetben az adóelkerülés vagy -csökkentés érdekében, külföldi off-shore cégekbe kihelyezve működtet.⁵ Emellett nem ritka a fantomcég-alapítással, valamint más formákban megvalósított direkt adócsalás sem.⁶

Az illegális vagyongyarapításnak és pénzszerzésnek egyre nyíltabb eszközévé vált mind a Horn-kormány, mind a Medgyessy–Gyurcsány–Bajnai kormányzás időszakában a közbeszerzési és közberuházási pályázatok kenőpénzek ellenében előre leegyeztetett elbírálása és előnytelen feltételek melletti odaítélése, az állami és az uniós támogatásoknak a holdudvaron belüli szétoztása. Ezen a téren óriási sikkasztási és csalási sorozatot jelentett az olajszőkítés⁷, valamint az autópálya-építésre az Unió által átutalt, de csak később felhasználásra kerülő pénzeknek a K&H Bank brókercégen keresztül piramis elven alapuló fialtatása, és annak a holdudvaron belüli elosztása (l. Kulcsáriügy). Betetőzi mindezt a nemrégén kirobbant több százmilliós összegű végkielégítések és jutalomfizetések a közfeladatokat ellátó állami cégeknél.

Az itt leírt tényállások és tényállástípusok eszközcselekményeivel a szociálliberális kormánykoalícióhoz tartozó kulcsfigurák és holdudvaruk tagjai oly módon gazdagodtak meg, hogy közben az ország államcsőd közeli helyzetbe került. Ahhoz, hogy a következő kormány az ország rendbetételét sikerrel indíthassa, szükségessé válik, hogy e cselekmények résztvevői büntetőjogilag és polgári jogilag egyaránt felelőssé tétessenek. Ennek során pedig elsődleges szemponttá kell tenni a jó erkölcsbe ütköző szerződések semmissé nyilvánításával, valamint az arányosság elvét sértő szerződések megtámadásával az eredeti állapotnak a költségükre történő helyreállítását, ahol csak végső esetben jöhetne szóba helyette a teljes kártérítésre kötelezés.

Az előbb leírt ügylettypusok jogi minősítése és a többsíkú felelősség kérdése

Az itt leírt tényállások, illetve elkövetési típusok valamennyiére jellemző, hogy azokat hivatali és politikai hatalommal visszaélve úgy követték el, hogy azok részben az elkövetők, részben pedig párttömörüléseik részére hozott jogtalan és igen nagy mértékű hasznot, ugyanakkor pedig az állam vagyonát igen erősen lecsökkentette, miközben a magyar gazdaságot és a magyar társadalmat a szociális helyzet tekintetében is teljesen megrendítette. Magyarország ma a szociálliberális kormányzati és pártpolitikának köszönhetően az etatista meghatalmak által támogatott szupranacionális tőkének a gyarmatává vált, miközben az ő engedélyükkel a komprádor tőkés szociálliberális kormánypárti holdudvar, kormány és politikai grémium szűk csoportja közvetlenül meggazdagodott, a magyar társadalom széles rétegei pedig hihetetlenül elszegényedtek.

...büntetőjogi tényállások látszanak fennforogni a szinte ajándékként adott banki hitelek többségénél is.

Az állami ingatlanok korrupciós jellegű, igen alacsony eladási áron külföldiek részére, valamint a hazai balliberális nomenklatúra tagjai részére történő értékesítése büntetőjogilag kimeríti az eladók részéről a hűtlen kezelést (Btk. 319. §), a vevők részéről a jogtalan gazdasági előny megszerzését (Btk. 288. §). Emellett még fennáll a legtöbb privatizációs ügyletnél az aktív és a passzív vesztegetés súlyosabb esete is (Btk. II. 251. és 252. §).

Ugyancsak e büntetőjogi tényállások látszanak fennforogni a szinte ajándékként adott banki hitelek többségénél is. A különböző alapítványi pénzek jogtalan eltulajdonítása (lásd: Zuschlag-ügy, Katapult Program-ügy és sok más alapítványi visszaélés a különböző szaktárcáknál), a sztrádaépítésre elkülönített pénzeknek pilótajáték jellegű tőzsdére vitele a hűtlen kezeléson kívül kimeríti még a sikkasztás (Btk. 317. §) büntetést is. A sikkasztás elkövetése felmerült még azoknál az eseteknél is, amelyeknél a magyar kormány az Európai Unió által a gazdák részére átutalt céltámogatásokat nem osztotta szét az arra jogosult gazdák között, hanem azokat visszatartva más célokra fordította és fordítja ma is. Ez játszódott le 2005-ben, amikor az Uniótól kapott agrártámogatást Gyurcsány Ferenc nem engedte szétosztani, mivelhogy azt az uniós előírások megszegésével más célokra kívánta felhasználni. A más célú felhasználásra csak azért nem került sor, mert a gazdák traktorokkal bevonultak Budapestre, és a lakosság szimpátiájától kísérve, keményen kiálltak követeléseik érvényesítése mellett. Így tehát e sikkasztásnak minősíthető kormányzati szándék az előkészület, illetőleg a kísérlet fázisában megakadt. Ehhez hasonló manőverek azonban minden bizonnyal szép számban fordultak elő, mindenekelőtt az SZDSZ által birtokolt közlekedési és hírközlési tárcánál. Nem véletlenül jelentette ki Medgyessy, közvetlenül a miniszterelnöki posztjáról történt leköszönése előtt, hogy „az SZDSZ tele van korrupciós ügyletekkel”. Ami a közlekedést illeti, a BKV-nál robbant ki 2009 nyarán az a botrány, hogy egyik vezető beosztottját a vállalat veszteséges jellege ellenére igen nagy összegű végkielégítésben részesítette, az illető viszont továbbra is munkaviszonyban maradt. Ilyen módon kívánták kijátszani a Munka Törvénykönyvének azt az előírását, hogy nyugdíjba menetel esetén nem jár végkielégítés. Jóllehet, a Mt.-nek ez a szabálya vitatható, mivel a fejlett európai országokban a kialakult gyakorlat szerint a hosszabb ideje egy helyen dolgozónak nyugdíjba menetelkor mintegy hűségjutalomként végkielégítést fizetnek, mivel azonban a köztulajdonban lévő állami vállalatok közpénzből gazdálkodnak, az állami pénzügyi fegyelem betartása ide is vonatkozik. Egyébként is, a köztulajdonban lévő vállalatoknál, arra hivatkozva, hogy azok gazdasági társaságok, úgy véli sok vezető, hogy az Mt.-nek e vonatkozásban fennálló szabad megegyezési lehetősége alkalmazható. Ezért a végkielégítéseket a távozó vezetők számára csillagászati összegekben állapítják meg. Minthogy az ilyen nagy összegű végkielégítési megállapodásoknál és kifizetéseknél a megállapodás tárgya közpénz, mindenképpen megállapítható a hűtlen kezelés fennforgása. Ezenkívül azonban megítélésem szerint az ilyen nagyarányú végkielégítés-megállapodások a Ptk. 201. §-ára hivatkozva, a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás aránytalanságára hivatkozással meg is támadhatók, mivel a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma Munkaügyi Szakágának kialakult gyakorlata ilyen törvényi analógiára lehetőséget ad. Az olyan földügyletek, -eladások és/vagy -cserék, amelyek közül a Velencei-tó partjára tervezett megaszórakoztató centrum létesítésével kapcsolatos kormánybotrány ugyancsak 2009 nyarán bukott ki, ha alaki hiányosság áll fenn, a szerződés megtámadás nélkül is eleve semmis. Mindez azonban nem mentesíti a hűtlen kezelés kísérlete alól állami részről az ügyletkötésben részt vett személyeket. Csak közbevetőleg jegyzem meg, hogy a különböző, külföldről megbízott magánügynökök által a magán-földtulajdonosokkal megkötött zsebszerződések ugyancsak az alakisági előírások megszegése miatt semmisnek minősülnek. Főszabályként azonban a nepperekkel szemben akkor sem lehet eljárni, ha a közreműködő mezőgazdasági szakigazgatási állami hivatalnok volt. Ezek ugyanis magánügyletek voltak. Más a helyzet azonban akkor, ha ez a földterület művelés alóli kivonási engedélyhez kötött volt, és ezért az ügyintéző pénzt kért, és részére pénzt adtak. Ez esetben egyértelműen fennáll a hivatali visszaélés büntetése, a korrupció ténye.

Az uniós támogatási pénzek lehívásával kapcsolatos manipulációknak a szociálliberális kormányzati és a fővárosi irányítás által elkövetett formája a hamis adatok közlésével történő

megigénylés. Legutóbb a budapesti metró 4-es vonalának a megépítésével kapcsolatban állt elő ilyen helyzet. Felvetődhet ezeknél az ügyeknél a Btk. 288. §-ában meghatározott jogosulatlan előny megszerzése, de még inkább azoknál a támogatásoknál, amelyeket a Medgyessy–Gyurcsány–Bajnai kormányzás idején a szociálliberális nómenklatúrának és holdudvarának a tagjai a saját végeik részére, adatelferdítések mellett összejátszva, az elosztó hatóság tisztviselőivel szereztek meg. Ezekben az esetekben ugyanis a központi vagy a helyi önkormányzati költségvetésből elkülönített állami pénzalapból jogszabály alapján nyújtott pénzügyi támogatást valótlan tartalmi nyilatkozattétellel, vagy valótlan vagy hamisított tartalmú okirat felhasználásával szervezték sokan meg, amihez a tippeket igen sok esetben maga az eljáró tisztviselő adta. Ezáltal az előnyhöz jutó személy a tettes, míg az eljáró tisztviselő a bűnsegéd. Nem véletlenül kezdte el a Medgyessy-kormány a közszolgálati fizetésemelésekkel elkövetett túlköltekezések helyreigazítása érdekében, 2005 novemberében a köztisztviselői kar létszámcsökkentését a számára nem megbízható köztisztviselők felmentésével.⁸

A Medgyessy–Gyurcsány–Bajnai szociálliberális kormányok politikájában mind az uniós, mind a hazai támogatások általános jelleggel a pályázatelbírálás objektivitását biztosító előírások tudatos mellőzésével, illetőleg megsértésével helyezték előtérbe a külföldi cégeket, míg a munkahelyteremtő kis- és közepes vállalkozások tendenciózusan hátrányos elbírálásban részesültek. Bár ezekben az ügyekben a céltámogatások más helyre juttatásának kivételével büntetőjogi felelősség nehezen állapítható meg, és úgyszintén nehéz a polgári jogi felelősség megállapítása is, a politikai felelősség viszont egyértelmű.

Ugyanakkor a privatizáció során mind az államot képviselő eladói közreműködők, mind pedig a vásárlók részéről elkövetett aktív és passzív vesztegetések eredményeképpen, irreálisan alacsony áron szereztek meg külföldi és magyar egyéni, valamint társas cég-tulajdonosok gyár-, épület-, mezőgazdasági ingatlanokat, így az eladó állami tisztviselők, továbbá az őket utasító kormánypárti és kormányképviselők részéről a hűtlen kezelés általában passzív vesztegetéssel együtt többnyire fennforog. A vevők részéről is hasonló módon a legtöbb esetben fennáll az aktív vesztegetés. Ettől függetlenül azonban az elévülés kivételével a polgári jogi felelősség a szerződés érvénytelenségének szabályai szerint fennforog, amit megalapoz a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás feltűnő aránytalansága (Ptk. 201. §). A rendkívüli alacsony eladási árakon aktív és passzív vesztegetéssel kísért privatizáció már az Antall-kormány működésének a kezdetén megindult, és „antalli örökségként” valamennyi szocialista kormány egyre nagyobb mértékben és egyre gátlástalanabban folytatta. Egyedül az Orbán-kormány nem vádolható ezzel, mivel az Orbán-kormány idején privatizáció nem folyt. Ez a kormány volt az egyetlen, amelyik nem privatizált!

Tekintettel arra, hogy a Horn-kormány – bár állítólag kivizsgálta az Antall–Boross kormány privatizációs ügyleteit – büntetőeljárásokat nem kezdeményezett, ezért ezek az ügyek mind a büntetőjogi felelősségre vonás, mind pedig a polgári jogi igény (a szerződések megtámadása) érvényesítése szempontjából elenyésztek. Hasonlóképpen nincsen értelme felmelegíteni és felülvizsgálni a Horn-kormánynak főként az energiaeladást érintő ugyancsak zavaros ügyleteit, tekintve, hogy azok túlnyomó részében a büntetőjogi felelősségre vonás elmaradt, az adásvételek érvénytelenítése és az eredeti állapot helyreállítása (in integrum restitutio) irányában az Orbán-kormány nem tett lépéseket. Csupán a gázszolgáltatást igyekezett visszavásárolni, amit azonban a 2002 tavaszi választási veresége megghiúsított. Tekintettel arra, hogy az Orbán-kormány sem itt, sem más ügyeknél sem érvényesített polgári jogi alapon szerződésmegtámadással „in integrum restitutios” igényt elévülés beállta miatt, az ebben az időszakban kötött szerződések érvénytelenítésére nincsen mód. Ugyanez

a helyzet a Horn-kormányzási időszak végéig történt összes közpénz-kihelyezési ügylet esetében is. Az Orbán-kormány ugyanis ezekben az ügyekben sem indított el sem büntetőjogi, sem polgári jogi eljárásokat. Így ezek az ügyek az ezután kifejtésre kerülő „alkotmányjogi időmúlás” szempontjából is elévültek.

...a ... kormányt felváltó újabb polgári kormány hat hónapon belül ... sikerrel érvényesítheti az állam polgári jogi kártérítési igényét is.

Kivételt képeznek azonban ez alól a Horn-kormány időszakának azok az ügyei, amelyeknél az Orbán-kormány állandó vagy eseti parlamenti bizottsági vizsgálatokat kezdeményezett, azonban a sikeres vizsgálatokat az akkori szociálliberális ellenzék – mint pl. az olajszökítés kivizsgálását is – sorra megghiúsította. Ha az ilyen esetekben az Orbán-kormány bukásáig nem telt le az elévülés, a később kifejtésre kerülő „alkotmányjogi elévülés nyugvási” álláspontom alapján, a jelenlegi szociálliberális (Medgyessy–Gyurcsány–Bajnai) kormányt felváltó újabb polgári kormány hat hónapon belül a büntetőjogi felelősségre vonással együtt sikerrel érvényesítheti az állam polgári jogi kártérítési igényét is. Ugyanez vonatkozik az ún. kedvezményes pénzügyi hitelnyújtásokra, pénzmosás-gyanús ügyletekre, csődbüntetés-gyanús felszámolásokra, valamint hűtlen kezelés- és/vagy vesztegetés-gyanús közbeszerzési eljárásokra, továbbá az egyszerű és a munkáltatással összefüggő adó- és társadalombiztosítási járulékok- csalásokra egyaránt.

A most felsorolt büntető- és polgári jog-sértés-gyanús tényálláscsoportok elkövetésének gyakorisága meglehetősen megnövekedett a 2002 utáni hét-, illetve nyolcéves Medgyessy–Gyurcsány–Bajnai kormányzás alatt. A Btk. 34. §-ából kiindulva, a büntettek/bűncselekmények elévülési ideje minimum három év. Az ilyen ügyekben fennálló törvényi büntetési tétel felső határa nyolc, esetleg tíz év. Az általános polgári jogi elévülési idő viszont öt év. A szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti feltűnő értékaránytalanság miatti, szerződés érvénytelenségének kimondására irányuló megtámadási határidő viszont a tudomásszerzéstől vagy a kényszer, illetőleg a fenyegetéstől számított egy év. Ez az egyéves határidő viszont nem záros határidő, hanem elévülési határidő. Ennélfogva az alatt, míg azt érvényesíteni nem lehet, nyugszik, és így lehetőség nyílik az ilyen helyzet megszűnését követően is a szerződés megtámadására. Megítélésem szerint ilyen helyzet áll fenn akkor, ha a csalárd szerződéskötést az állam sérelmére a kormányzati tényezők valamelyike követi el, és minden hatalmi eszközt, így a joggal való visszaélést is felhasznál annak érdekében, hogy ne lehessen vele szemben sem büntetőjogi felelősségre vonást, sem polgári jogi igényt érvényesíteni. Ilyen időszak alatt az elévülési idő nyugszik, és az igényérvényesítési egyéves polgári jogi elévülési idő (Ptk. 326. §) az akadályozó kormány leköszönésével, esetleges bukásával veszi kezdetét. Ettől függetlenül azonban igen sok privatizációs és egyéb olyan vagyonkivonási ügynél, mint amilyen a K&H Brókerház keretében a Kulcsár Attila brókeri közreműködésével lebonyolított, pilótajátékkal elkövetett vagyonszerzés volt, a Ptk. 200. § (2). bekezdésében foglalt jó erkölcsbe ütközés alapján elévülési időtől függetlenül semmisnek nyilvánítható. A jó erkölcsbe ütközés fogalmát ugyanis a bírósági gyakorlat a gazdasági etikátlanságra is vonatkoztatja, ide értve a piramis elven alapuló szerencsejátékot és a korrupciós, valamint a gazdasági bűncselekményekkel terhes ügyleteket is (BH 2000/5/215). Az ötéves általános elévülési idő vonatkozik a privatizációs szerződések érvénytelenítésére irányuló szerződés-megtámadásokon kívül minden más büntető- és polgári jogi jogsértésre, így a hivatali bűncselekménynek minősülő azon rendőri túlkapásokra is, amelyeket – miként ez kiderült – városi és országos rendőrpárancsnoki, sőt, ő reájuk irányozva kormányfői utasításra vagy legalábbis elvárásra került sor az 1956-os forradalom ötvenedik évforduló jubileumi ünnepségein. A Civil Jogász Bizottság a törvénytelen rendőri fellépéseket tényszerűen kikutatta. Az akkori kormányfő, Gyurcsány Ferenc a blogjában maga ismerte el, hogy

a brutális tömegosztatás szerzője ő maga volt. Ennélfogva felbujtóként mindenképpen elkövette a Btk. 174. §-ában foglalt kényszerítés, a 226. §-ában megfogalmazott, hivatali eljárásban történő tetteges bántalmazás, a 227. § szerinti kényszervallatás büntetettét. Vele együtt legalább ilyen felelősség terheli az akkori országos rendőrfőkapitányt, míg a „vasprefektusként” elhíresült Gergényi budapesti főkapitányt e büntettek tevőleges elkövetése mindazon oszlató rendőrökkel együtt, akik azonosító számmal vagy anélkül a brutális bántalmazásokat, könnyű és súlyos testi sértéseket okozták, valamint emberi méltóságot sértő fogva tartásokat és kínvallatásokat végezték.⁹

Figyelembe véve továbbá azt, hogy a bántalmazó „rendőrök” és/vagy rendőrnek beöltöztetett „őrző-védők” a símaszk és az azonosítási szám hiánya miatt nem voltak beazonosíthatóak, ezért helyettük a büntetőjogi felelősség a kitervelő feletteseiket, közvetlen polgári jogi deliktuális kártérítési felelősség a rendőrséget, végső soron az államot terheli. Ugyanakkor az államnak, illetőleg az új kormányának meg lesz a jogalapja arra, hogy a sérültek részére kifizetésre kerülő kártérítéseket és járadékokat a parancsot kiadókra és a jogszerűtlen oszlatás kitervelőire terhelje át. A rendőri szervezet kártérítési felelősségét a Ptk. 349. § (1). bek. szerinti, államigazgatási jogkörben történt károkozás címén mindenképpen meg lehet állapítani, mivel a kárt ez esetben jogorvoslattal elhárítani nem lehetett. A regressz igényt (visszkeresetet) az állam viszont a Ptk. 344. §-a alapján, az egyetemleges felelősség szabályai szerint háríthatja át az itt említett valamennyi közreműködőre, ideértve az összes beazonosított elkövetőt, a parancsot kiosztót, valamint a kitervelőt. A teljes kár megtérítésére irányuló egyetemleges felelősséget megalapozza a büntetőjogilag is releváns szándékosság és előre kiterveltség. Ezenkívül Gyurcsány és kormánya, igazságügyi és rendészeti minisztere, valamint rendőrségi apparátusa megsértette az Alkotmány 62. és 63. §-ában biztosított szabad gyülekezési és egyesülési jogot.

Még e témakörben szükséges megemlíteni azt is, hogy ugyancsak az általános ötéves elévülési időn belül lehet fellépni a csődbüntettekkel kapcsolatos polgári jogi kártérítési igények érvényesítésénél is.

az elbirtoklás, az elévülés és a jogügyletérvenytelenség speciális alkotmányjogi vonatkozásai
Az első két fejezetben igyekeztem bemutatni azokat a főbb módozatokat, amelyekkel a szociálliberális kiváltságosok kiürítették az államkasszát, eltékozolva az állam vagyont, gazdaságilag és szociálisan egyaránt teljesen kiszolgáltatva az országot a multi- és szupranacionális érdekeknek. Eközben e kiváltságos hatalmi elit tagjai hihetetlen gyorsan gazdagodtak meg elképesztő mértékben. Ezzel szemben a középosztály egzisztenciálisan a létéért küzd, az alsóbb társadalmi rétegekhez tartozók egy jelentős része a mélyszegénységbe, vagy legalábbis annak a küszöbére került. A kiváltságos szociálliberális elit meggazdagodásához vezetett, az általam az előzők során bemutatott módszereinek jogellenes jellege a büntetőjog és a polgári jog szempontjából egyaránt szankcionálható lenne. Ha azonban csak a két jogágot nézzük, az idő múlása igen sok esetben ellehetetleníti a jogi fellépést. Az elbirtoklás és az elévülés polgári jogi szabályai teljes mértékben, míg a büntetőjogi elbírálásiaké túlnyomó részben a közönséges állampolgárra, illetve a polgári jog vonatkozásában valamennyi jogalanyra (természetes és jogi személyre) egyformán vonatkoznak. A büntetőjog azonban némileg differenciál a tekintetben, hogy ki, milyen tartalommal visszaélve merít ki valamilyen büntetőjogi tényállást. Az egyes büntetési tételekhez tartozó elévülési idők azonban mentesíthetik a politikai hatalmuk kihasználásával történő bűnelkövetőket, hacsak nem folytatólagos elkövetésről van szó. Az ilyen elkövető büntető- és polgári jogi elévülésben, valamint tulajdonelbirtoklásban reménykedik, és nem is alaptalanul.

Sorra állapította meg ugyanis mind a nyomozó hatóság, mind az ügyészség az elévülésre hivatkozva a büntethetőséget kizáró okot, az elévülés esetleges megszakítását vagy nyugvását nem is vizsgálva, de ugyanígy nem indult eljárás több olyan esetben sem, amelyeket az ellenzéki pártok vagy az ellenzéki sajtó feltárt. Sok büntetőjogilag gyanús ügy csupán parlamenti vizsgálóbizottságig jutott el, amelyeknél azonban – mint már szó esett róla – a szociálliberális kormánypárti parlamenti többség nem talált kivetnivalót. Sok szocialista kormánypárti politikus ilyen módon kerülte el a büntetőjogi felelősségre vonást, míg mások viszont úgy, hogy az elindított büntetőeljárást az elkövetők közül csak a legalacsonyabb státusúakra szűkítették le (lásd a Kulcsár- és a Zuschlag-ügyet).

Bár – megítélésem szerint – a legtöbb ügyben az esetleges büntetőjogi elévülés ellenére a polgári jogi jogkövetkezmények alkalmazhatók külön is, ha az hosszabb, mint az adott bűncselekmény elévülési ideje. Egyes esetekben ugyanis a büntetőjogi elévülés csak három év, míg a polgári jogi elévülési idő a szerződés megtámadásának és a szavatosság kivételével egységesen öt év. Az is lehetőséget ad a polgári jogi felelősség alkalmazásának nagyobb lehetőségére, hogy míg a bűncselekmény elévülési ideje annak elkövetésekor veszi a kezdetét, addig a polgári jogi elévülés főszabályként a jogsértésről való tudomásszerzésekor indul el. Ennélfogva egy büntetőjogilag elévült károsító cselekménynél a kártérítésre kötelezés még megállapíthatóvá válhat.

Mindezekről függetlenül azonban – kiindulva az Alkotmány 1. §-ából, miszerint a Magyar Köztársaság jogállam – a politikai hatalmat gyakorlókat terhelő politikai felelősség alapján, az általuk elkövetett jogsértésekért – mivel azok szankcionálását hatalmuk gyakorlásának az időszakában meg tudták gátolni – mind büntetőjogilag, mind polgári jogilag felelősségre vonhatóvá kell hogy válhassanak. Ennek legegyszerűbb módja, ha a velük szembeni elévülési idő a megbízatásuk lejártát követő napon veszi kezdetét büntetőjogi és polgári jogi vonatkozásban egyaránt. Ez kell, hogy vonatkozzon a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között fennálló nagyfokú arányeltolódással megkötött ingatlanszerződések esetében is, amelyeket az új kormány a régi nomenklatura tagjainak leköszönését követő naptól számított egy éven belül a fent már elmondottak szerint megtámadhatja, az eredeti állapot helyreállítását vagy az értékkülönböt utólagos megfizetését célozva. A német és a francia jogban is ismeretes hasonló megoldás. Ez, a munkába lépéskor a munkavállalóval méltánytalanul hátrányosan megkötött ellenérték nélküli vagy ellenértéket igen alacsonyan megállapító konkurenciakizárási szerződés megtámadási határideje csak a munkaviszony megszűnésekor veszi kezdetét, mivel a munkaviszony ideje alatt a munkavállaló ki van szolgáltatva a munkáltatójának. Hasonló helyzet áll fenn a munkaviszony fennállása alatt a munkaszerződésnek a munkáltató által kikényszerített és a munkavállalóra előnytelen bármely módosítása esetében is.⁹ Sajnos erre az érték alatti áron a külföldiek által megvásárolt ingatlanok esetében valószínűleg nincsen mód, legfeljebb csak akkor, ha a vevő részéről történt vesztegetés kétséget kizáróan bizonyítható. Ha azonban egy ilyen összejátszás bizonyítható, akkor a jó erkölcsbe ütköző szerződésre vonatkozó semmisség megállapítható, legalább az eladást lebonyolító magyar tisztviselő hátrányára. Ha azonban nem, az eladást lebonyolító hatósági tisztviselővel szemben kártérítési igény a Bajnai-kormány leköszönésétől kezdődő elévülési időn belül mindenképpen érvényesíthető az értékkülönbözetre nézve.

Okulva a szociálliberálisok társadalomellenes és hatalmi helyzetükkel történt jogellenes visszaéléseiből, hogy ilyenek a jövőben ne fordulhassanak elő, indokolt lenne a jelenlegit felváltó új alkotmányban a politikai felelősséget ilyen formában részletesen meghatározni. Addig pedig, amíg az új alkotmány nem készül el, a jelenlegit ilyen módon kiegészíteni úgy,

hogy a kiegészítés visszaható hatállyal is érvényesülhessen. Jelenleg ugyanis az alkotmány csupán általános emberi/állampolgári jogokat és állami közfeladatokat elvi szinten határoz meg, de ezek megszegésének, a közhatalom-gyakorlás visszaéléseinek szankcióiról, vagyis a politikai felelősség büntető- és polgári jogi, valamint közjogi „többlet”-joghátrányairól egyetlen szóval sem tesz említést. Ily módon a jelenleg hatályos magyar alkotmány jogász terminológiával élve „lex imperfecta” csupán. Ami pedig az itt kifejtettek szerinti politikai felelősségen nyugvó, visszamenőleges hatályú számonkérést és szankcionálást illeti, jogelméletileg Gustaw Radbuch német alkotmány-jogbölcész professzornak azzal az álláspontjával indokolható meg, aminek alapján találták bűnösnek és ítélték el a Nürnbergi Perben a harmadik (hitleri) Német Birodalom vezetőit. Eszerint a neokantiánusi elveken nyugvó természetjogi szférába tartozó „törvény feletti jog”, azaz az „übergesetsliches” Recht alapján szükséges értékelni a törvénybe foglalt jogot, a „gesetsliches Recht”-et, amelynek esetleges igazságtalansága, ha kimutatható és ha annak mértéke a közre ártalmas, érvényességét, sőt jogi jellegét is el kell vitatni.¹⁰ Lényegében ugyanezt fogalmazza meg a magyar Peschka Vilmos is, csak sokkal realistább módon akként, hogy a tételes jog csak akkor jó és helytálló, ha megfelel a társadalmi működés objektív törvényeinek.¹¹ A globalizáció és annak elvtelen komprador kiszolgálása társadalom- és nemzetellenes, amiért a letűnő szociálliberális hatalomnak és az őt kiszolgáló holdudvarnak felelnie kell. Különben a Magyar Állam – Fritz Tamás szavaival élve – egy következmények nélküli országgá válik, amelybe bármely európai uniós tagállam és unión kívüli ország belerúghat. A Fidesz–MPP csakis akkor számíthat tartós kormányzásra, ha nem csak az eddigi politikán változtat gyökeresen és távolítja el következetesen a hatalomból, valamint a közszolgáltatból a jelenlegi szociálliberális nomenklaturát, hanem következetesen felelősségre vonja mindazokat, akik az országot ilyen helyzetbe juttatták.

Mind a büntetőjogi, mind a polgári jogi felelősség alóli mentesülésre azok részére, akik ilyen helyzetbe hozták az országot, egyetlen lehetőséget látok. Ez a felelősségmegváltás lehetne. Ez alatt azt értem, hogy minden károkozásban közreműködő vezető az általa okozott károkat átalányösszegben térítené meg járadék formájában az állam számára, amely járadékfizetési idő legalább az utolsó két kormányciklus ideje, vagyis nyolc év lenne. Egy ilyen kompenzációt az általuk csalárdul megszerzett működő tőkéből ki tudnának gazdálkodni. Ez esetben mentesülhetnének a visszaadás kötelezettsége alól. Ha az általuk okozott károk így módon megtérülnének, mentesülhetnének a büntetőjogi felelősségre vonás alól is.

Elképzelhető, hogy a jelenlegi kormányt felváltó új kormány itt leírt vagy ehhez hasonló felelősségfelvetése az Európai Unió rosszállását váltja ki. Ez esetben azonban akár az EU-val szemben benyújtható perrel is ki lehet mutatni az Unió felelősségét a jelenlegi magyar gazdasági helyzetért, mert a pénzügyi biztos, Almunia tisztában volt azzal, hogy a gyurcsányi gazdaság- és pénzügyi politika katasztrofálisan rossz, mégis a bizottság felé azt jelentette, hogy az minden tekintetben helytálló. Ez a jelentés jelentős mértékben közrejátszott abban a kárban, ami az országot érte. A biztos tevékenységéért pedig a bizottság és annak elnöke, végső soron pedig az Unió felelősséggel tartozik.

¹ Prugberger Tamás: A nyugat-európai és a közép-kelet-európai országok privatizációjának jogi rendezéséről. In: Ünnepi tanulmányok Gaspárdy László professzor 60. születésnapjára. Szerk.: Cserba Lajos, Novotni Kiadó, Miskolc, 1997, 138–156. o. (Feldolgozva benne a HVG és a Közgazdasági Szemle 1989–1997 közötti privatizációkról közölt tudósítások és elemző írások, a források megjelölése mellett.)

² Károlyi Géza–Prugberger Tamás: A magyar fizetésképtelenségi jog hatályos szabályozásának kritikai értékelése a nyugat-európai rendszerek tükrében. In: Bérgarancia és

a csőd, felszámolási eljárás reformja. Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter–Prugberger Tamás, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.

³ Pintér Balázs: Harminckét év munkájának nyomor lett a jutalma. Magyar Hírlap, 2009. április 9.; Torkos Matild: Bajnaiék üzleti trükkjei. A vizsgálat lezárult, felejtse el. Magyar Nemzet, 2009. április 8. és 8. sz.; M. Szabó Imre: Kifosztottak. Dokumentumfilm, Hír Tv, 2009. április 4.

⁴ Bencze Izabella: King's City bársonyszékben. Magyar Hírlap, 2009. november 17., 13. o.

⁵ Ennek banki mechanizmusáról a Kereskedelmi és Hitelbank (K&H) brókercégnél 2004 nyarán kirobbant, pénzmosással összekapcsolt hűtlen kezelési üggyel kapcsolatosan részletes elemző feltárásokat közölt cikksorozataiban a Magyar Nemzet gazdasági rovata. A K&H Bank elnök-vezérigazgatója Gyurcsány Ferenc politikai színre lépéséig Apró Piroska, az MSZMP, majd az MSZP csúcsvezetésében jelentős szerepet betöltő Apró Antal leánya, Gyurcsány Ferenc anyósa volt. E bankból és az ugyancsak MSZP-s érdekeltségű Postabankból „tőkésítették” fel az MSZP-hez és az SZDSZ-hez kötődő politikai vállalkozókat, illetve vállalkozó politikusokat igen kedvezményes, és legfeljebb csak formálisan visszafizetett hitelekkel. Az ellenzéki beállítottságú közgazdasági szakirodalomban e folyamat részletes elemzése hiányos. Legtöbbet erről a szociológus Tellér Gyula ír Hatalomgyakorlás az MSZP–SZDSZ koalíció idején c. művében, Kairosz Kiadó, 36–37. és 71. o. Ezenkívül a visszabérlés tekintetében az öszödi kormányüdülnök a Gyurcsány Ferenc általi, érték alatti megvásárlását és a részéről igen magas bérleti díjon az előző tulajdonossal történő visszabéreltetését. Ez a szocialista és a szabad demokrata politikusok esetében általános gyakorlattá vált. E visszabérlésekkel kombinált privatizálási technikák lebonyolítását az ellenzéki sajtó (Magyar Nemzet és Magyar Hírlap) túlnyomórészt nyomon követte. Ezeknél az ügyeknél szerződésmeztámadással, az állami tulajdon helyreállítása mellett, a megvásárlótól piaci használati díjat, azaz bért igényelhet majd az állam.

⁶ Tipikus példája a fantomcég-alapítással történő adócsalásra a Magyar Nemzet és a Magyar Hírlap által feltárt szemlőhegyi villának sportlétesítményekkel (fedett uszoda, fitnessterem) történt kibővített átépítése, amelyet a Fitelina fantom Kft. üzemeltetett formálisan. Emellett a Gyurcsány-kormány több tagjának és MSZP-s, valamint SZDSZ-es politikusának volt hasonló vagy más módon megvalósult adóelkerülési ügylete, de a Gyurcsányt felváltó miniszterelnök, Bajnai, valamint a Nemzeti Bank elnöke, Simor András sem tiszta e téren cégnyereségének ciprusi off-shore cégekbe vitelével, amelyekről a Magyar Nemzet és a Magyar Hírlap, de a Népszabadság is sokat írt 2009 tavaszán. Ezek hatására lehetőséget kaptak a saját kormányuktól, hogy a ciprusi off-shore cégekből hazahozásra kerülő tőkéjük 20%-át kell adóként a Magyar Államnak befizetni. Ha viszont ez kedvezmény az általános hazai adófizetéshez viszonyítva, az új kormány igényelheti a különbözet adóhátralékkénti megfizetését. Bajnai Gordon és Simor András ciprusi off-shore cégeiről, adócsökkentés végett oda utalt jövedelméről, valamint Oszkó Péternek off-shore cégalapításokban való közreműködéséről, az ezekkel kapcsolatos botrányokról a Magyar Hírlap és a Magyar Nemzet májusi és júniusi számai részletesen közöltek tényfeltáró írásokat.

⁷ Az olajszökítési ügy kivizsgálását végző „ad hoc” bizottság munkáját Wiener György MSZP-s parlamenti képviselő, mint a bizottság elnökhelyettese lehetetlenítette el, s tette komolytalanná megalapozatlan eljárási kifogásaival, aminek célja a felderítés és az elkövetők azonosításának megakadályozása volt.

⁸ Az intézkedés és a belőle folyó peres eljárások részletes érvelő leírását l.: Prugberger Tamás: A köztisztviselői létszámleépítési perekben hozott bírósági ítéletek problematikus vonásai. Magyar Jog, 2005/6., 334–336. o.; uő: Még egyszer a köztisztviselői létszámleépítési perekéről. Munkaügyi Szemle, 2006/2., 54. o.

⁹ Civil Jogász Bizottság: A 2006. szeptember 19–20-án és október 23-án történt események. DVD. www.oktober23bizottsag.hu; könyv alakban kiadta a Kairosz Kiadó. A könyvformátum

szerzője: Morvai Krisztina és Völgyesi Miklós.

¹⁰ Gustaw Radbruch: Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht. SJZ, 1946.

¹¹ Peschka Vilmos: Jog és érték. Állam- és Jogtudomány, 1964/4., 592–593. o.; uő: Természetjog és pozitív jog. Állam és Jogtudomány, 1970/4., 657. o.